

Kalendarium Szkoły Podstawowej im. Róży Kołaczkowskiej w Pliszczynie 1917 - 1944

- **1914r - 1917r** – Na terenie dworu w Pliszczynie funkcjonuje ochronka, wyposażona przez właścicielkę dworu Różę Kołaczkowską. Przeznaczona ona jest dla dzieci pracowników folwarku i mieszkańców Pliszczyna
- **1917r** – Za zgodą władz austriackich **ochronka zostaje przekształcona w Szkołę Ludową**, ma jednego nauczyciela p. Sikorskiego, opłacanego przez rząd. Wszystkie inne potrzeby: cztery sale lekcyjne w oficynie dworskiej, zakwaterowanie nauczyciela i wyżywienie zapewnia dziedziczka Róża Kołaczkowska. Nauczyciel p. Sikorski prowadzi zajęcia „systemem rosyjskim”, łączy cztery klasy I, II, III, IV i prowadzi zajęcia prawie cały dzień. Liczbę uczniów wynosi 100¹. *„Pan Sikorski nie zostawił po sobie pamięci w aktach szkolnych, ale zostawił pamięć w sercach tych, którzy dzisiaj dzięki niemu czytać i pisać umieją, a takich jest spora gromada.”*²
- **1920 /1921** – Posadę nauczyciela otrzymuje p. Galińska. Szkoła finansowo wspierana jest przez dwór w Pliszczynie. Róża Kołaczkowska co niedzielę zapewnia dowóz nauczycielki do kościoła parafialnego w Bystrzycy. Szkoła ma „tradycję szkoły zimowej”³, ponieważ dzieci zajęte są obowiązkami domowymi i pracą w polu. W okresie wiosennym i jesiennym niewiele dzieci przychodzi na zajęcia szkolne.
*„Im (p. Sikorskiemu i p. Galińskiej) przypadła najcięższa praca, praca nad karczowaniem i wrywaniem chwastów. Pracowali w warunkach najcięższych bez pomocy, bez zrozumienia u ogółu, zdani na swoją często tylko inicjatywę. Była to może praca mało owocna w skutkach, ale ciężka i cenna, bo ona utorowała nam drogę do dalszej siejby oświaty. Za te ich pierwsze wysiłki i borykania w budowaniu fundamentów pod szkołą w Pliszczynie należy im się cześć i uznanie.”*⁴

1921r. – 1925r. Władysław Jadach kierownikiem Szkoły Ludowej w Pliszczynie

- **1921r –1925r** – Kierownikiem Szkoły Ludowej w Pliszczynie zostaje p. Władysław Jadach, który zaczyna pisać Kronikę Szkolną i na podstawie wspomnień mieszkańców Pliszczyna opisuje historię działalności szkoły do 1921 roku. W Lublinie inspektorem szkolnictwa jest Zygmunt Podgórski. Swoją przyjazd do Pliszczyna p. W. Jadach tak opisuje: *„Nie czekając aż przyślą urzędową podwodę zabrałem się do energicznego poszukiwania fury okazji do Pliszczyna. Po długich i ciężkich cierpieniach znalazłem na targu Lubartowskim gospodarza z Pliszczyna niejakiego Żróbka, który przyjechał kobyłą na targ. Pół biedy kiedy już siedziałem na furze. Jechało się nieźle, a Żróbek bardzo gadatliwy opowiedział o wszystkim, tak że już na furze prawie wiedziałem o wszystkim. Do wioski przybyliśmy przed zachodem słońca, krajobraz i położenie na pierwszy rzut oka podobało mi się. Z jednej strony rzeki domy i zabudowania gospodarskie rozsiane po górach z drugiej zaś dwór z zabudowaniami i ogrodem ciągnącym się ponad rzeką tzw. Ciemięgą. W samym środku t. j. na rzece warczy młyn i woda wesoło*

¹ Kronika Szkolna, s.4

² J.w., słowa drugiego kierownika szkoły Bronisława Ciesielskiego

³ J.w. s.6

⁴ J.w. Słowa drugiego kierownika szkoły Bronisława Ciesielskiego

spada, przypominając w jakiejś tam części wodospad Niagary. Na wzgórku w oficynie dworskiej z daleka zobaczyłem sztyl z godłem państwowym i napisem: Szkoła Ludowa w Pliszczynie, dom z daleka prezentował się nawet dobrze, wysoki murowany, kryty papą i wygląd na ogół wesoły.”

- **1921/22** – Zostaje zatrudniona nauczycielka z Jastkowa p. Wanda Pazderska, która po roku pracy przeprowadziła się do Turki. Do trzech oddziałów zapisuje się około stu uczniów, uczących się w dwóch salach lekcyjnych.
- **1922/23** – Nauczycielką zostaje p. Helena Ostrowska. Skład Dozoru Szkolnego w Gminie Wólka tworzą członkowie: prezes Witold Rojowski, sekretarz Jan Mospan⁵, dzięki którym w szkołach są powołane nowe „Miejscowe Opieki szkolne”. W Pliszczynie do opieki szkolnej należeli Michał Woliński i Leon Woliński. Zarząd Szkoły na Główną Opiekunkę Szkoły wybiera Różę Kołaczkowską, która bierze aktywny udział na rzecz oświaty, przychodzi na różne uroczystości szkolne wraz z całym dworem, udostępnia swój park na organizowanie zakończenia roku szkolnego, pomaga organizować wycieczki do Lublina, zapewnia furmanki do podwiezienia uczniów. W lutym nauczycielka p. H. Ostrowska przenosi się na Pomorze na jej miejsce zostaje zatrudniony p. Bronisław Ciesielski z Radomia.
- **1923/24** – Dzięki dużej frekwencji uczniów 137 utworzono pięć oddziałów klasowych. Zatrudniona jest nowa nauczycielka Stefania Tuszevska. Szkoła pracuje w dwóch salach lekcyjnych. Kierownik szkoły Władysław Jadach pełni funkcję sekretarza Dozoru Szkolnego. Zachęca rodziców, aby wysyłali swoje dzieci do szkoły, przypomina o karach w przypadku nie realizowania obowiązku szkolnego.
- **1924/25** – Rozporządzeniem Ministra Oświaty wprowadza się zakaz prowadzenia nauki dwuzmianowej w jednej sali lekcyjnej. Aby zapobiec przekształceniu szkoły trzyklasowej w dwuklasową kierownik wynajmuje salę u gospodarza Michała Nowickiego. Wynajem pomieszczenia jest w większości finansowany przez rodziców dzieci i kierownika szkoły. Nauczycielka p. Stefania Tuszevska w grudniu 1924 roku odchodzi z pracy a na jej miejsce jest zatrudniona p. Cecylia Mullerówna z Sobianowic. Trudności lokalowe szkoły rozwiązuje Róża Kołaczkowska wydzierżawiając pomieszczenia na sale lekcyjne w budynku dworskim, oddaje również jedną morgę pola na ogródek szkolny. Inspektorem szkolnym zostaje Bolesław Kaczorowski.

1925 - 1944 - Bronisław Ciesielski kierownikiem

Szkoły Ludowej w Pliszczynie

- **1925/26** - Nauczycielami są: p. B. Ciesielski, p. Cecylia Mullerówna. Szkoła otrzymuje od Głównej Opiekunki Szkoły Róży Kołaczkowskiej kolejne pomieszczenia na sale lekcyjne i kancelarię szkolną. 15 kwietnia szkoła przeprowadza akcję sadzenia drzewek lipowych wzdłuż drogi do Lublina, otrzymuje od dziedziczki część działki przed budynkiem szkoły na ogródku warzywno – kwiatowe. Powstaje **Szkolna Kasa Oszczędności**. „Dziecko chcące oszczędzać otrzymuje specjalną kartę, z miejscami na naklejanie znaczków. Znaczkę w cenie 5 gr. SA do nabycia u nauczyciela oddziału. Po naklejeniu całej karty na sumę 1zł, odsyła się ją do Kasy Sejmikowej w Lublinie, skąd dziecko

⁵ J.w. s.15

otrzymuje książeczkę. Każda nowa oszczędność zapisana jest w książeczce. Wycofać może dziecko wkład samo za poświadczeniem kierownika szkoły”⁶.

- **1926/27** – Gron tworzą: p. B. Ciesielski, p. C. Mullerówna, p. Michalina Romankowa. Remont szkoły finansowany przez Dozór Szkolny i Różę Kołaczkowską. Michalina Romankowa z Wojciechowa jest zatrudniona na stanowisko nauczyciela. Opiekę Szkolną tworzą: Główna Opiekunka Szkoły Róża Kołaczkowska, Zenon Kruczyński z Pliszczyna, Jan Siedlecki z Zagród, Józef Miącz z Łagiewnik. Prezesem Dozoru Szkolnego jest Zbigniew Rojowski, proboszczem parafii w Bystrzycy ks. Stanisław Kamiński. Inspektorem szkolnym na powiat lubelski jest Bolesław Kaczorowski, zastępcą Michał Dubaj, Kuratorem Okręgu Szkolnego Lubelskiego jest Ignacy Pytlakowski. Do szkoły w Pliszczynie uczęszcza 138 dzieci, uczących się w pięciu oddziałach klasowych. Powstaje **sklepik szkolny** działający na zasadach spółdzielni, kapitał udziałowców wynosi 50gr. 28 maja szkoła jest wizytowana przez Inspektora Kaczorowskiego, który nie ma zastrzeżeń do pracy kierownika i nauczycieli. 30 maja po raz pierwszy jest przeprowadzona Inspekcja Sanitarna przez dr. Mędrkiewicza, polegająca na przebadaniu uczniów i stwierdzeniu, że dzieci są źle odżywione i stąd zagrożone gruźlicą. Uroczystości szkolne są z okazji: odzyskania Niepodległości Polski, ku czci patrona młodzieży Stanisława Kostki, ponieważ relikwie świętego zostały sprowadzone do Polski, Dnia Oszczędności, wspierania Ligii Obrony Powietrznej Państwa, szerzenia czytelnictwa. W szkole powstaje **Koło Ligii Obrony Powietrznej Państwa**, które zbiera kwotę 40zł 66gr na rzecz obrony powietrznej Polski. W lutym Miesiącu Książki przeprowadza się „wieczory poświęcone szerzeniu czytelnictwa i zamiłowaniu do książki”⁷, szkoła powiększa bibliotekę do 122 woluminów, z dobrowolnych składek w kwocie 46zł 80gr. Fundusz zostaje wsparty przez Dozór Szkolny na kwotę 70zł. 29 maja Szkoła bierze udział w Święcie Pieśni Szkół Powszechnych w Lublinie na Placu Litewskim. Zakończenie roku składa się z dwóch części przed obiadem przed szkołą i wieczorem w parku dworskim, gdzie występuje szkolny chór, są deklamowane wiersze i inscenizowany wiersz „Muchy Samochwały”. Na zakończenie chłopcy prezentowali swoją sprawność fizyczną, pokazując piramidy gimnastyczne, uczestnicząc w zawodach, następnie rozdano świadectwa.
- **1927/28** – **Utworzono po raz pierwszy szósty oddział**. W szkole uczy się 137 uczniów. Nauczycielka p. C. Mullerówna przebywa na urlopie zdrowotnym, zastępuje ją p. Henryka Nalepianka. Kierownik szkoły martwi się, że dzieci z okolicznych miejscowości kończą edukację na klasie szóstej i nie mogą jej kontynuować z różnych powodów: przede wszystkim materialnych i niezrozumienia rodziców. Niektórzy absolwenci chętnie powtarzają szóstą klasę, aby tylko mieć kontakt z nauką. 1 października szkoła bierze udział w powiatowych obchodach dziesięciolecia istnienia szkolnictwa Polski Niepodległej. Po raz pierwszy organizuje się choinkę w szkole w dniu Trzech Króli, dzieci wraz z nauczycielami stroją drzewko, wieczorem śpiewają kolędy. Na zakończenie dzieci otrzymują słodczy. W drugim półroczu powraca do pracy p. C. Mullerówna a p. H. Nalepianka jest przeniesiona do Turki. W Wielki Tygodniu starsi uczniowie jadą na wycieczkę do Lublina, zwiedzać Stare Miasto i obejrzeć przedstawienie

⁶ Kronika szkolna

⁷ J.w.

„Golgota”. Dwór w Pliszczynie i w Boduszynie zapewnia furmanki do podwiezienia dzieci. „*W maju 1928r. szkoły powszechne na wsiach w powiecie lubelskim uzyskały możliwość bezpłatnego leczenia dzieci. Każda ze szkół otrzymała blok z kartami porad i nauczyciel będzie mógł wysyłać chore dzieci do umówionych specjalistów. Koszta ponosi Wydział Powiatowy w Lublinie.*”⁸ 19 marca uczniowie świętują imieniny Marszałka Józefa Piłsudskiego a 3-go Maja uczestniczą w uroczystym nabożeństwie w Bystrzycy i w pochodzie. Na początku czerwca nauczyciele całej gminy Wólka na konferencji w Jakubowicach postanawiają zorganizować uroczyste obchody dziesięciolecia istnienia szkolnictwa wolnej Polski. Uroczystość odbywa się w 24 czerwca w niedzielę w Bystrzycy. „*Oprócz dziatwy szkolnej w uroczystości tej wzięło udział całe nauczycielstwo naszej gminy, wszystkie Opieki Szkolne, Dozór Szkolny, przedstawiciele inteligencji, dworów, urzędu gminnego i okoliczna ludność.*”⁹ Program uroczystości: nabożeństwo w kościele w Bystrzycy z okolicznościowym kazaniem ks. Kamińskiego, uroczysty przemarsz na błonia położone w tak zwanym „Dunaju”, występy poszczególnych szkół: śpiewy chórów szkolnych, ćwiczenia rytmiczne, deklamowanie wierszy. Szkoła w Pliszczynie prezentuje ćwiczenia gimnastyczne i rytmiczne chłopców, korowody, wielopiętrowa piramida, która uzyskuje największą owację i trzykrotnie jest powtarzana.

- **1928/ 1929** – W szkole uczy się 127 uczniów w pięciu oddziałach, czwarty i piąty oddział ma zajęcia połączone z powodu małej liczby uczniów. Cecylia Mullerówna wychodzi za mąż za kierownika szkoły Bronisława Ciesielskiego. 22 września zaleceniem ministra jest zorganizowany w całej Polsce Dzień Matki, którego celem „*wzbudzenie w młodych sercach większej miłości i zrozumienia dla swych matek i ich poświęcenia dla dzieci.*”¹⁰ Z okazji dziesiątej rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę szkoła w Pliszczynie wspólnie ze szkołą w Sobianowicach organizuje uroczystość, składająca się z przedstawienia teatralnego, pantomimy, śpiewów i tańców. Na zakończenie uroczystości przemowę wygłasza kierownik szkoły w Sobianowicach Kazimierz Łoziński. W lutym zawieszono zajęcia z powodu mrozu dochodzącego od 35 do 40 stopni. W marcu szkoła zaprasza nauczycieli gminy Wólka na lekcję pokazową z języka polskiego, którą przeprowadza kierownik szkoły, po omówieniu lekcji jest poczęstunek dla nauczycieli. 22 kwietnia jest wizytacja szkoły przez zastępcę inspektora Michała Pawlaka. Od 1 maja do 30 czerwca na urlopie macierzyńskim jest p. C. Ciesielska, zastępuje ją p. Antonina Borkowska nauczycielka ze szkoły w Sobianowicach.
- **1929/1930** – Grono nauczycielskie w składzie: p. B. Ciesielski, p. C. Ciesielska, p. M. Romankowa. Z powodu małej liczby uczniów nie utworzono szóstej klasy, łączna liczba uczniów to 133. 12 października zorganizowana jest uroczystość z okazji 150- tej rocznicy śmierci Kazimierza Puławskiego, nauczyciele łącznie z kierownikiem szkoły przedstawiają kolejne etapy życia bohatera Polski i Ameryki, uczniowie śpiewają pieśni i deklamują okolicznościowe wiersze. W październiku szkoła organizuje tydzień LOPP, są pogadanki na temat obrony powietrznej i przeciwgazowej. 3 maja w Bystrzycy wszystkie szkoły gminy Wólka uczestniczą w święcie narodowym i święcie pieśni. Po licznych pieśniach i

⁸ Kronika Szkolna

⁹ J.w.

¹⁰ J.w.

deklamacjach, popisach zręcznościowych, przemawia prezes Dozoru Szkolnego Zbigniew Rojowski. W maju szkoła włącza się, zbierając pieniądze w kwocie 6zł 05gr, w budowę pomnika Jana Kochanowskiego w Lublinie, z okazji 400 – setnej rocznicy urodzin poety. Uczniowie jadą na wycieczkę do Lublina, zwiedzają Stare Miasto i oglądają film w kinoteatrze. Szkoła jest dwukrotnie wizytowana przez inspektorów Bolesława Kaczorowskiego i Władysława Oleszka. 7 czerwca inspektor Kaczorowski, łącznie z wizytatorem Bugajskim, organizuje spotkanie wszystkich nauczycieli z terenu gminy Wólka i przedstawia raport z funkcjonowania szkół powszechnych i udziela wskazówek jak poprawić jakość pracy szkół w gminie. 26 czerwca odbywa się Święto Sportu. Cała szkoła udaje się do lasu świdnickiego. „*Tam na polanie popisywały się dzieci swą sprawnością fizyczną: były więc biegi, skoki w dal, wzwyż, o tyczce przez sznur, gra w piłkę, gry towarzyskie itp.*”¹¹ Zakończenie roku szkolnego po raz pierwszy jest zorganizowane w remizie strażackiej w Pliszczynie. Nauczyciele angażują się w działalność społeczną dla mieszkańców okolicznych miejscowości, organizując „*pogadanki na tematy aktualne, rolnicze, wychowawcze, okolicznościowe itp.*”¹² Współpracują z Ochotniczą Strażą Pożarną, założoną w 1928 roku, przy której funkcjonuje Kółko Teatru Amatorskiego, Kółko Śpiewacze i Kółko Rolnicze. Młodzi strażacy pod kierunkiem nauczycieli wystawiają sztuki i zbierają fundusze na sprzęt do remizy. Nauczycielom pomagają gospodarze: Stanisław Grygiel, Jan Talarowski, Leon Woliński, Michał Woliński, Ignacy Kozieł, Stanisław Urban oraz syn Róży Kołaczkowskiej Andrzej student Uniwersytetu Poznańskiego oraz rządcą majątku Pliszczynie Bohdan Makarewicz. Na terenie szkoły są prowadzone kursy kroju i szycia dla dziewcząt w całości finansowane przez Różę Kołaczkowską. Ponadto nauczyciele prowadzą wieczorowe kursy dokształcające starszą młodzież, pogadanki, odczyty okolicznościowe, chór, wspólne czytanie książek i zabawy towarzyskie. O tej działalności kierownik szkoły pisze „*Z zebranych funduszy zaopatrzone straż we wszelki sprzęt pożarniczy, powiększono tabor i częściowo pokryto kosztą budowy remizy strażackiej. Większe jednak znaczenie mają pewne skutki mniej widoczne tej pracy, a przede wszystkim duże wyrobienie młodzieży, wzrost kultury towarzyskiej i zjednoczenie jej ku wspólnym celom.*”¹³ Wiosną 1930 roku dzięki staraniom kierownika szkoły i mieszkańcom Kolonii Pliszczyn szczególnie Ignacego Kozieł i Franciszka Sokołowskiego **utworzono przystanek kolejowy Rudnik**, co umożliwiło kontynuowanie kształcenia średniego absolwentów szkoły powszechnej w Pliszczynie.

- **1930/1931** – Grono nauczycielskie w składzie: p. B. Ciesielski, p. C. Ciesielska, p. M. Romankowa uczy 134 uczniów. Szkoła wynajmuje od Róży Kołaczkowskiej jedno pomieszczenie na salę lekcyjną w budynku dawnej gorzelni, obok kuźni dworskiej. Lokal szkolny obejmuje trzy sale lekcyjne, kancelarię, sień, pełniącą funkcję szatni i poczekalni w jednym budynku, położonym na wzniesieniu obok pałacu. W drugim budynku mieści nowa sala lekcyjna o powierzchni 32m. Kierownik wspomina o nabyciu przez Gminę Wólka działki o powierzchni dwóch hektarów dla szkoły, z której szkoła nie korzysta tylko okoliczni gospodarze. Zakończenie roku szkolnego odbywa się tzw. błoniach na świeżym powietrzu. W programie są: ćwiczenia rytmiczne, barwne korowody, tańce, deklamacje

¹¹ Kronika Szkolna

¹² J.w.

¹³ J.w.

okolicznościowych wierszy i występ chóru szkolnego, rozdanie świadectw. Po raz pierwszy przygrywała wiejska orkiestra, ubogacając całą uroczystość.

- **1931/1932** – Okólnik Inspektora Szkolnego z dnia 28 marca 1931 roku zaleca, aby wszystkie dzieci miały dostęp do uczenia się, bez konieczności zwiększenia liczby nauczycieli i oddziałów. Szkoła może tworzyć klasy liczące nawet 60 uczniów, a sale muszą mieć powierzchnię większą niż 20 m. W związku z powyższymi zaleceniami jedna sala w górnym budynku jest za mała i kierownik wynajmuje od Róży Kołaczkowskiej drugą salę w gorzelni i adoptuje ją na potrzeby szkoły. W szkole uczy się 141 uczniów. Starsi uczniowie po raz pierwszy wyjeżdżają do Lublina na operę „Halka”. 9 grudnia 1931 roku w całej Polsce odbywa się powszechny spis ludności, nauczyciele zanotowali, że wieś Pliszczyn ma 447 mieszkańców, a folwark w Pliszczynie 67 osób. 27 czerwca nauczyciele organizują wycieczkę pieszą w lasy Jawidza i Niemiec, w których są zawody, zabawy, zbieranie jagód, wspólne posiłki. Wycieczka kończy się zwiedzaniem stacji kolejowej w Bystrzycy i powrót pociągiem do Rudnika.
- **1932/1933** – **Powstaje oddział VII**, uczący się wspólnie z oddziałami V i VI. Uczniów jest 149. Do nauczycieli: p. B. Ciesielskiego, p. C. Ciesielskiej, p. M. Romankowej dołącza ks. Stanisław Kamiński proboszcz z parafii Bystrzyca i uczy religii w wymiarze 6 godzin. Szkoła ma trudności finansowe z powodu nieregularnych wpłat z Zarządu Gminy i kierownik szkoły wszystkie bieżące potrzeby „remonty, bielenie, utrzymanie czystości” opłaca z prywatnych funduszy. 24 i 25 października na wizytację z inspektorem szkolnym Bolesławem Kaczorowskim przyjeżdża wizytator Ministerstwa W.R. i O.P.¹⁴ Klebanowski. Celem hospitowanych zajęć było zebranie materiałów do opracowania nowych programów przez ministerstwo. Po raz pierwszy na praktyce jest p. Wietrzny, przygotowujący się do funkcji inspektora szkolnego. Zaleceniem ministra nauczyciele powinni wychowywać swoich uczniów na prawdziwych obywateli państwa. 3 maja 1933 roku w kościele parafialnym w Bystrzycy jest **poświęcenie sztandaru szkoły**. Fundusze na pokrycie kosztów zakupu sztandaru pochodziły ze składek dzieci, oszczędności z budżetu szkoły i teatru szkolnego, ofiar Głównej Opiekunki Szkoły Róży Kołaczkowskiej i kierownika szkoły. Obraz do sztandaru namalował kierownik szkoły Bronisław Ciesielski, co obniżyło znacznie koszty sztandaru. „*Dzieje sztandaru są jeszcze w roku 1927. Wtedy to w miesiącu październiku podczas obchodów w szkole 10-lecia istnienia szkoły polskiej padło hasło upamiętnienia tej wielkiej rocznicy. Na wniosek dziatwy szkolnej postanowiono ufundować sztandar szkolny, jako widoczny symbol polskości szkoły.*”¹⁵ W czerwcu uczniowie starszych klas łącznie z uczniami ze szkoły z Sobianowic wyjeżdżają na dwudniową wycieczkę turystyczną – krajoznawczą do Puław, Kazimierza i Janowca. Po zakończeniu roku szkolnego 29 czerwca społeczność szkolna bierze udział w święcie morza. „*Uroczystość odbyła się w Bystrzycy, dokąd ściągnęły w barwnych pochodach organizacje młodzieży, szkoły i ludność ze wszystkich osiedli gminy Wólka. Poszczególne gromady, szkoły, organizacje, banderje zebrały się naprzód na błoniach w Sobianowicach, skąd wielkim pochodem przy dźwiękach orkiestry, poprzedzanym banderją konną udano się na nabożeństwo do kościoła. Po nabożeństwie przemówienia, występy chórów,*

¹⁴ Ministerstwo W.R. i O.P. - Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

¹⁵ Kronika Szkolna

okolicznościowe deklamacje. Główną część programu wypełniły szkoły. Uczeń naszej szkoły z oddz. VII Czesław Woliński syn Leona wygłosił porywającą przemowę w imieniu dziatwy szkolnej. Z pod kościoła odbyła się defilada nad rzekę, poczem wysłano sztafetę konną do pana starosty z uchwaloną rezolucją, że ludność gminy Wólka rozumie znaczenie morza dla Polski i w razie potrzeby bronić go będzie do ostatniej kropli krwi.”¹⁶ Szkoła w pochodzie prezentowała swój nowy sztandar. Rozporządzeniem ministra W.R. i O.P. następuje nowa organizacja roku szkolnego. Rok szkolny trwa od 20 sierpnia do 15 czerwca, wakacje letnie od 16 czerwca do 19 sierpnia, ferie zimowe od 23 grudnia do 15 stycznia. Rok szkolny dzieli się na dwa półroczia i cztery okresy.

- **1933/1934** – Szkoła Ludowa na podstawie ustawy Ministerstwa W.R. i O.P. jest **przekształcona w Publiczną Szkołę Powszechną II Stopnia** i „staje się wg. nowej ustawy fundamentem szkolnictwa i pierwszym szczeblem do dalszej oświaty.”¹⁷ Rok szkolny rozpoczyna się 20 sierpnia. Od listopada 1933 roku wszystkie szkoły powszechne posiadają Statut Publicznych Szkół Powszechnych, który ukazuje się w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa W.R. i O.P. i porządkuje wszystkie dotychczasowe przepisy związane ze szkołą. W czerwcu jest powołane do życia **Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych**, mające na celu zbieranie funduszy na budowę szkół powszechnych i ich rozwój. Kierownik szkoły ma tworzyć koła T.P.B.P.S.P.¹⁸ na terenie gminy Wólka. W szkole pracują nauczyciele: kierownik szkoły p. B. Ciesielski, p. C. Ciesielska, p. M. Romankowa i jest zatrudniona jako katechetka p. Zofia Ciesielska, abiturientka Państwowego Seminarium Żeńskiego w Radomiu i jako bezpłatna praktykantka, ucząca oddział pierwszy. Liczba uczniów 148. **Oddział siódmy na mocy ustawy przestaje istnieć, oddział szósty jest dwuletni.** Uczniowie przygotowują Jasełka, oparte na motywach kolędowych i ludowych, z tańcami i śpiewem kolęd. Jasełka prezentowane są trzykrotnie, zebrano 41zł12gr na fundusz wycieczkowy. W szkole zaczyna działać Koło Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych. Uczniowie organizują akcje zbierania funduszy na zakup cegiełek, każda klasa kupuje cegiełki i wykleja symboliczne budynki na planszach w swoich klasach. W sumie uczniowie zbierają 35 zł, mając nadzieję, że niedługo w Pliszczynie powstanie nowa szkoła. W czasie ferii zimowych organizowane są zajęcia świetlicowe. Kierownik szkoły w porozumieniu z gminą kupuje od Róży Kołaczkowskiej budynek dworski obok stawu: **dawną gorzelnię z przyległym niższym budynkiem i placem, po zaniżonej wartości 2000zł, adoptuje na potrzeby szkoły.** 12 czerwca 1934 roku piętnastu uczniów, pod opieką kierownika szkoły, wyjeżdża na dwudniową wycieczkę do Warszawy, zwiedza stolicę Polski i poznaje wielkomiejskie życie. Zakończenie roku szkolnego ma następujący program: 1) „Sztuczka: Noc czarów, odegrane przez dzieci młodsze; 2) Wesole dialogi p.t. „Szkolaczek i Swoboduszek” wykonane przez dzieci starsze; 3) Pieśni jednogłosowe oddział I i II; 4) Pieśni dwugłosowe, chór z oddziału starszych, 5) Deklamacje i inscenizacje wierszy; 6) Przemowy: ucznia, opiekuna szkolnego i kierownika szkoły”¹⁹

¹⁶ Kronika Szkolna

¹⁷ J.w.

¹⁸ T.P.B.P.S.P – Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

¹⁹ Akta Publicznej Szkoły Powszechnej w Pliszczynie gmina Wólka 1928 -1942 , s.68

- **1934/1935** – Pierwsze miesiące szkoły funkcjonuje trzymianowo z powodu remontu budynku tzw. gorzelni. Uczniów jest 148. W drugim półroczu nauczycielka p. Z. Ciesielska jest zatrudniona w Jabłonie, jej etat katechety przejmuje p. Zygmunt Kopeć, absolwent seminarium nauczycielskiego w Szczepieszynie. Od 2 do 9 października jest zorganizowany Tydzień Szkoły Powszechnej, zalecany w całej Polsce przez T.P.B.P.S.P., „*celem zainteresowania społeczeństwa szkolnictwem powszechnym i poparcia finansowego zamierzeń rządu w tej dziedzinie.*”²⁰ Największą atrakcją obchodów jest wystawiona sztuka pt: „Bunt krasnoludków”, przedstawiająca korzyści płynące z oświaty i potrzebę budowania nowych szkół. Inspektorat Szkolny wspólnie ze starostą powiatowym powołuje Komisję Oświaty Pozaszkolnej do spraw organizacji obchodów ku czci Marszałka Polski na terenie naszego powiatu i zbliżenia środowisk miejskiej młodzieży z wiejską. Nauczyciele włączają się poprzez pracę z młodzieżą pozaszkolną z Pliszczyna. Organizują inscenizację, deklamacje okolicznościowe, śpiewy. Kierownik szkoły zaprasza zespół młodzieży z Lublina, z gimnazjum im. Zamojskiego i Żeńskiej Szkoły Handlowej na uroczystość ku czci Marszałka Polski. Wcześniej łącznie ze starszą młodzieżą zakłada instalację elektryczną w budynku szkolnym. **Dnia 15 marca 1935 roku w szkole zabłysło światło, pobierając energię z pobliskiego młyna.** 17 marca na uroczystość jest zaproszony delegata Kuratorium Szkolnego naczelnika Wyszkowskiego. Program uroczystości składa się z przemówień okolicznościowych, śpiewów chóralnych inscenizacji wystawionych przez zaproszoną młodzież z Lublina i naszej młodzieży, kolacja, zabawy towarzyskie do 10-tej wieczorem. Na przebieg wydarzeń w szkole ma **śmierć Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego 12 maja 1935r.**, wszystko ma charakter żałobny, poważny, wyciszony. Koło T.P.B.P.S.P przez dwa lata działalności zbiera kwotę 182zł50gr i wysyła do Okręgowego Komitetu. Wkład poszczególnych osób jest następujący: uczniowie 91zł40gr, ofiarnością wyróżniają się: Róża Kołaczowska, Pytka Stanisław, Koziół Ignacy, Nieznaj Michał, Mazurkiewicz Stanisław, Grygiel Stanisław, Woliński Leon, Kruczyński Zenon, Talarowski Jan, Woliński Michał, Ubiński Jan, Jabłoński Stanisław. Budownictwo szkół na terenie gminy Wólka w okresie wolnej Polski jest następujące: szkoła w Świdniku ma budynek wybudowany w czasach zaborów; w 1930 roku ukończono budowę budynku w Wólce; w 1931 roku rozpoczęto budowę szkoły w Rudniku; pozostałe budynki szkolne są wynajmowane lub dzierżawione. Dzięki wójtowi gminy Wólka Wacławowi Haczyńskiemu i determinacji kierownika szkoły rusza przebudowa budynku szkolnego w Pliszczynie. Kierownik szkoły pisze „*Moim projektem było przerobienie górnego budynku na szkołę, miały się tam mieścić 3 sale, kancelaria i korytarz. W dolnym budynku miała być świetlica dla szkoły i potrzeb oświaty dla pozaszkolnej. Planu tego nie udało mi się przeprowadzić, gdyż Zarząd gminy narzucił konieczność umieszczenia w budynku szkolnym mieszkania dla kierownika.*”²¹ Na budowie kierownik szkoły pełni funkcję: głównego majstra, projektanta, robi zakupy, bierze kredyty, zatrudnia robotników, stara się o furmanki i nadzoruje całą budowę. Pracę przebudowy ukończono w grudniu 1935 roku. Szkoła prenumeruje czasopisma: Płomyk, Płomyczek, Morze i Lot

²⁰ Kronika szkolna

²¹ Kronika Szkolna

- **1935/1936** – Kierownik szkoły wyjeżdża do Warszawy na Państwowy Wyższy Kurs Nauczycielski, zastępuje go p. C. Ciesielska. Nauczycielka p. M. Romankowa jest przydzielona do pracy w Lublinie, jej miejsce zajmuje nauczyciel kontraktowy p. Karolina Milczanowska. W szkole uczy się 160 uczniów, którzy aktywnie włączają się w różne ogólnopolskie zbiórki funduszy: na Fundusz Polaków Zagranicą, Budowę Pomnika Marszałka, Dar Narodowy. W pierwszą rocznicę śmierci Józefa Piłsudskiego cała szkoła bierze udział w nabożeństwie żałobnym w Bystrzycy, wieczorem wszyscy: uczniowie, nauczyciele, strażacy, ludność wiejska, ponownie spotykają się i czwórkami w pochodzie idą na pobliskie wzgórze. Tam płonie ognisko przy którym odczytano ostatnie chwile życia Marszałka, śpiewano hymn żałobny „W mogile ciemnej”, uczniowie przedstawili inscenizację piosenki „Wojenko, wojenko”. Cała szkoła furmankami pojechała do Jastkowa na cmentarz Legionistów, pamięć poległych uczczono śpiewami religijno patriotycznymi. Zwiedzano kościół parafialny i szkołę w Jastkowie. Szkołę wizytuje podinspektor Mieczysław Olszewski.
- **1936/1937** – W szkole uczy się 166 uczniów. Kierownik szkoły po zakończeniu Wyższego Kursu Nauczycielskiego powraca do pracy jak również nauczycielka p. M. Romankowa. P. Z. Kopeć i p. K. Milczanowska są zatrudnieni w innych szkołach. Jest zatrudniony p. Eugeniusz Goś z Lublina. Członkowie Szkolnej Kasy Oszczędnościowej biorą udział w konkursie organizowanym przez P.K.O. i zdobywają trzecie miejsce a nagrodą jest „*gniazdo rasowych królików angorskich*.”²² Po raz pierwszy w szkole organizuje się spotkanie ze Świętym Mikołajem. Kierownik szkoły angażuje się w organizację **Niedzielnego Uniwersytetu Ludowego**, przeprowadzając kilka wykładów z nauki o Polsce, jest wizytowany przez Inspektora Oświaty Pozaszkolnej Białkowskiego, który jednocześnie głosi wykład o rolnictwie o sadach. Wiosną rozpoczynają się prace z związane placem przed szkołą, najpierw od przesunięcia drogi publicznej i ogrodu terenu szkolnego. Następnie uczniowie wraz z nauczycielami zakładają ogródek i urządzają boisko. Kierownik wraz z zarządem gminy załatwia formalności notarialne z działką i budynkiem szkoły. 16 maja odbywa się Święto Wychowania Fizycznego, zorganizowane w Wólce, w którym biorą udział wszystkie szkoły z terenu gminy Wólka, organizacje młodzieżowe, OSP i związki strzeleckie. Święto rozpoczyna się mszą św. polową, później są ćwiczenia zespołowe, indywidualne i zawody lekkoatletyczne, w których nasza szkoła zajmuje drugie miejsce. Młodzież jedzie na wycieczkę do Gdyni, zorganizowanej przez Ligę Morską. Zakończenie roku szkolnego składa się z dwóch części, pierwsza w niedzielę 20 czerwca, składająca się z ćwiczeń gimnastycznych, inscenizacji pieśni, popisów chóru szkolnego, zawodów sportowych, tańców ludowych. Druga część w poniedziałek 21 czerwca to nabożeństwo dziękczynne i rozdanie świadectw.
- **1937/1938** – W okresie wakacji kierownik przeprowadza remont generalny budynku szkolnego. W pierwszym półroczu Inspektorat Szkolny zatrudnia do godzin nadliczbowych p. Genowefę Gacan. Stan liczbowy uczniów to 170. Od 12 do 14 września ks. Proboszcz z Bystrzycy przeprowadza specjalne rekolekcje szkolne. Szkoła wizytowana przez Inspektora Kaczorowskiego i podinspektora Polakowskiego, celem było sprawdzenie frekwencji i stanu budynku szkolnego. Na

²² J.w.

- zakończenie Tygodnia Szkoły Powszechnej 9 października po lekcjach uczniowie wraz z nauczycielami w pochodzie, z wynajętą orkiestrą i transparentami przeszli po miejscowościach **należących do rejonu szkoły: Pliszczyn, Zagrody, Kolonię Pliszczyn, Łagiewniki i Baszki**. W każdej miejscowości wykonano kilka pieśni, deklamowano wiersze i przedstawiono krótkie inscenizacje. 15 listopada, pismem Inspektora Szkolnego z dnia 8 października 1937 roku Nr 6558/37, 3 – klasowa Szkoła Powszechna w Pliszczynie jest przekształcona na **Publiczną Szkołę Powszechną stopnia drugiego**. Szkoła organizuje 11 grudnia konferencję rejonową dla nauczycieli z gminy Wólka na temat zastosowania inscenizacji i teatru w praktyce szkolnej. W lutym jest organizowana wystawa książek z biblioteki szkolnej i pomocy dydaktycznych z: geografii, przyrody, historii, z nauczania dla najmłodszych i nauczania pozaszkolnego. Celem tej wystawy jest zainteresowanie środowiska lokalnego problemem oświaty. W maju nauczyciele organizują wycieczkę do Kijan, uczniowie zwiedzają kościół, szkołę rolniczą, stawy hodowlane w Jawidzu i ruiny zamku w Zawieprzycach. Przed zakończeniem roku szkolnego uczniowie organizują wystawę swoich prac z zajęć praktycznych.
- **1938/1939** – Stan liczbowy uczniów wynosi 169, nauczyciele: p. B. Ciesielski, p. C. Ciesielska, p. M. Romankowa, do pracy jako katechetka zatrudniona jest p. Anna Krzymowska. Na zebraniach z rodzicami omawiane są bieżące problemy wychowawcze i sytuacja w kraju: zależność potęgi kraju od stanu oświaty, postępów uczniów od współpracy z rodzicami. Nauczyciele pracują z młodzieżą pozaszkolną zakładając **Koło Absolwentów** i prowadząc kursy dokształcające. Uroczystość zakończenia roku szkolnego odbywa się przed szkołą, składa się z dwóch części: artystycznej ze scenkami, śpiewami chóru, deklamacjami wierszy i ćwiczeniami rytmicznymi, druga zaś część obejmuje alarm i pokaz z akcji przeciwgazowej i ratownictwa.

Na tej informacji okres przedwojenny należy zakończyć, ponieważ z Kroniki Szkolnej kierownik Bronisław Ciesielski wyciął kartki z okresu II wojny światowej, wyjaśnia to następny kierownik Roman Ryński.

Na podstawie zachowanych w Archiwum Państwowym kilku sprawozdań kierownika szkoły Bronisława Ciesielskiego do Inspektoratu Szkolnego Lubelskiego „An den Herrn Kreisschulrat des Kreises Lublin Land in Lublin”, mających charakter meldunków, wynika, że szkoła w Pliszczynie funkcjonowała tak jak szkoły na terenie Generalnej Guberni. Zachowało się świadectwo szkolne Publicznej Szkoły Powszechnej II stopnia w Pliszczynie, świadectwo ukończenia pierwszej klasy w 1940r. Od roku szkolnego 1940/41 szkoła ma nazwę Polska Publiczna Szkoła Powszechna. Dzieci uczą się na podstawie czasopisma „Ster”, używanego zamiast podręczników do nauki języka polskiego, uczącego przede wszystkim wiedzy praktycznej z hodowli, pszczelarstwa, rolnictwa i zielarstwa. Ze sprawozdań wynika, że w szkole pracują: kierownik Bronisław Ciesielski i jego żona Cecylia Ciesielska.

*Kalendarium opracowała Ewa Szewczyk
na podstawie Kronik Szkolnych,
Dokumentów z Archiwum Państwowego*